

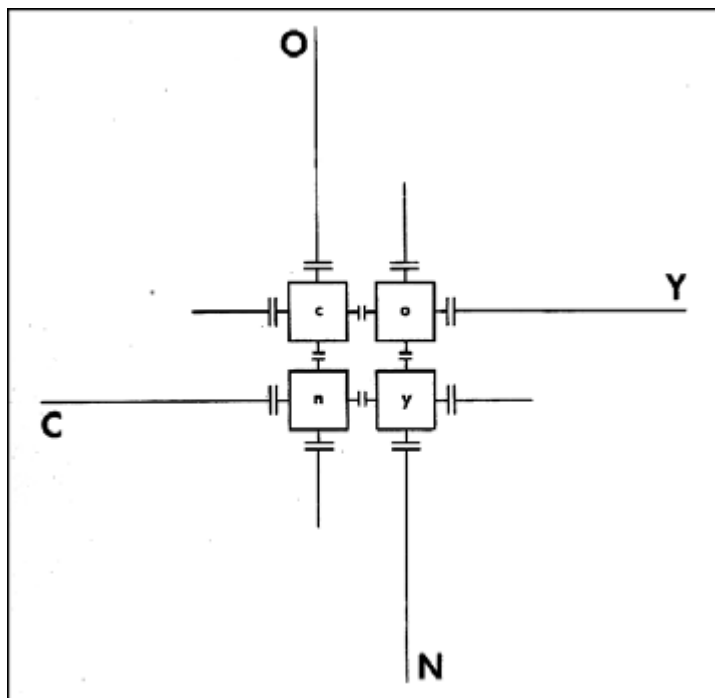
LA POESIA VISUAL I ELS SEUS PROTAGONISTES

De l'ombra a la llum

E. E.

Des del 1999, quan es va presentar l'exposició antològica *Poesia visual catalana*, no havíem pogut veure un recorregut tan extens per la poesia visual catalana, des dels seus inicis amb Brossa, Viladot i Iglésias del Marquet fins als autors de les noves generacions. Es tracta de l'exposició que Tabelaia Edicions i la galeria Ob-art de Barcelona han presentat sota el títol *Ombres i llums*. Els comissaris han estat Antoni Agra, responsable de l'editorial, i J.M. Calleja, poeta visual i responsable d'altres edicions i exposicions sobre poesia visual. L'exposició, que vam poder veure fins a finals de febrer, responia a un doble criteri, l'històric i el creatiu, és a dir, recollia testimonis de la creació poètica experimental des dels anys 70 i alhora presentava obres realitzades en els darrers anys, que la galeria posava a la venda.

L'exposició venia encapçalada per unes vitrines en què els comissaris recuperaven documents i publicacions dels iniciadors. Trobàvem, per exemple, el cartell de l'exposició de Brossa, Marquet i Viladot del 1971 a Lleida, les publicacions de Lo Pardal i revistes i documents que han sobreviscut l'embat dels anys i la seva marginalitat i que s'havien exposat ben poques vegades. En aquest sentit, cal destacar el fet d'in-

UN DELS POEMES VISUALS DE GUILLEM VILADOT

cloure autors reconeguts en altres àmbits, però poc valorats com a poetes visuals. És el cas del dissenyador Ricard Giral-Miracle i del novel·lista Manuel de Pedrolo, amb aportacions molt particulars a la poesia visual.

La mostra de poemes en si barrejava poetes de les diverses generacions: els primers, la generació dels 70, representada per Jordi Vallès i Ràfols-Casamada, la dels 80, representada per Xavier Canals, J.M. Calleja, Bartomeu Ferrando, Josep Sou i

Gustavo Vega, fins a les darreres generacions, amb Albert Aragonés, Antoni Albalat, Jordi Badiella i Eduard Escoffet. Una mostra que destaca, més que per la quantitat d'autors i d'obres, per la qualitat i el bon criteri de selecció, un criteri que és molt visible en la selecció de les obres dels més veterans. Per exemple, destaca el poema objecte de Joan Brossa que s'hi exposava, un poema anticlerical, fet amb un rosari i un dòlar i que només havia estat exposat un vegada, a Osca.

Les obres d'Iglésias del Marquet i de Vallès ens podien ajudar a situar-nos millor en dues obres poètiques gairebé oblidades i immensament riques.

MARGINACIÓ INEXCUSABLE

Com resulta evident, la poesia visual sempre ha patit una marginació inexcusable per part de la crítica, que mai ha acabat d'entendre el fenomen de l'experimentació poètica i que, com a màxim, ha pensat que era cosa d'algun poeta sonat i aïllat. Si bé és cert que el panorama de la poesia visual és ple de repeticions i d'idees buides, aquesta mostra ens ha permès veure com hi ha creadors que realment aconseguen donar força als llenguatges visuals i com hi ha moltes maneres de fer poesia visual.

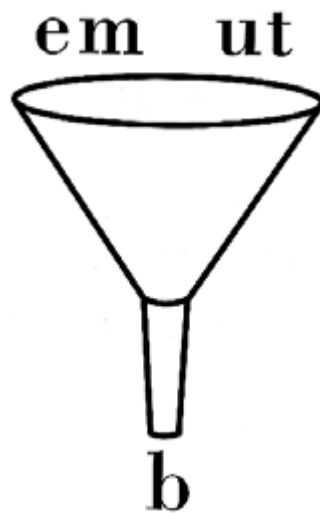
La mostra es complementava amb una presència especial, la dels tipogrames de Václav Havel, que recentment ha editat Tabelaia en traducció de Monika Zgustova i que ja havia mostrat a Lo Pardal (Agramunt), la seu de la Fundació Guillem Viladot. Tabelaia edicions també ha estat l'encarregada d'editar el catàleg de l'exposició, amb un pròleg de Giral-Miracle i obres de tots setze autors.

Diversos autors,
Ombres i llums.
TABELARIA
EDICIONS. Barberà
del Vallès, 2004.

La recerca tipogràfica

Enríc Solbes (Alcoi, 1960) va iniciar la seva activitat professional quan estudiava el primer curs de belles arts, el 1979. Ha fet il·lustracions, cartells, pintures, dibuixos, calendaris i ha dissenyat llibres. Les exigències laborals l'han dut a cercar l'eficàcia expressiva de la paraula impresa, a jugar tipogràficament amb les paraules. Fruit d'aquesta recerca neix aquest llibre que recull 46 poemes creats entre el 1992 i el 2002.

Enric Solbes, *Jocs tipogràfics*. BROMERA. Alzira, 2003.

'EMBUT', POEMA D'ENRIC SOLBES

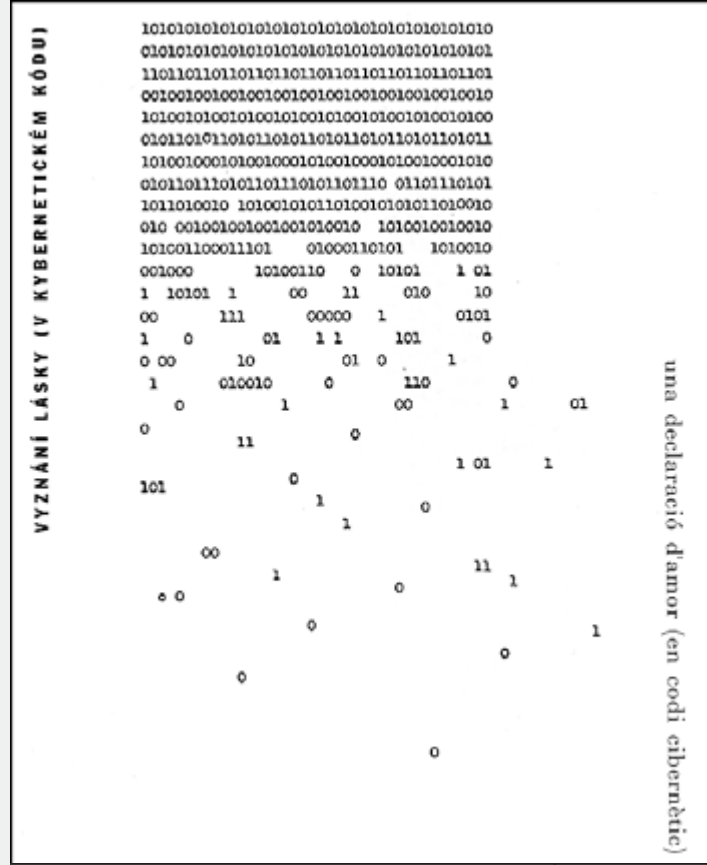
►►►

Havel va entrar en contacte amb alguns autors i va ajudar a difondre'n l'obra a França. També Haroldo de Campos, el 1964, va visitar Praga. Així doncs, un nucli prou important en el desenvolupament de la poesia concreta, que introdueix línies i idees pròpies. Per exemple, la vinculació amb la lluita política i humana en general i el rebuig al sentimentalisme de la *vella poesia*, però sense desdenyar algunes qualitats, que recuperen i adapten. Hirsal i Grögerova afirmaven: "La nova poesia no només ha de mostrar una imatge del món, sinó també els seus esquemes". I aquesta crítica o denúncia dels esquemes del poder és ben present en tots ells i en especial en Havel. Ell, tot i que és l'autor amb una obra concreta més minsa, aporta un grau d'elaboració del discurs, sempre en el camp de l'experimentació poètica, que fa que avui mantinguin tot l'interès històric i literari.

En la realització dels poemes Havel va utilitzar únicament la màquina d'escriure, entesa a l'època com un instrument tecnològic (com ho era el magnetòfon per a altres poetes), un instrument que conté tots els

elements i que genera còpies iguals, la qual cosa convertia la mecanografia en una mena d'escriptura de *ready-mades*. Els primers a investigar en aquest terreny foren, entre d'altres, Carlfriedrich Claus, a Alemanya, i el poeta i editor anglès Bob Cobbing, ja als anys 50, i de seguida en vindrien molts més. Havel fa servir la màquina d'escriure per buscar altres sentits de lectura i multiplicar-los, i no se li fa petita: fa parlar amb veu i complexitat humanes les tipografies mecàniques.

Havel, com Jiri Valoch, anomena aquestes "estructures sobre les estructures" *Tipogrames* i té la capacitat, en una obra relativament breu com els *Anticodis*, de passar per registres molt diferents, per actituds divergents i per composicions gràfiques gens repetitives, des d'una senzilla disposició de versos a complexes imatges generades amb les tipografies. El ventall de Havel és més que destacable i demostra que buscar nous espais al text no implica l'anihilació del que al capdavant ha de ser la poesia. Havel dota la seva poesia visual del mateix recorregut que tota la seva obra: des de l'atac a la burocràcia que mata el llen-

'UNA DECLARACIÓ D'AMOR (EN CODI CIBERNÈTIC)', DE HAVEL

guatge fins a la crisi d'identitat de l'home, en un mateix traç. Crec que justament la poesia de Havel sobre la identitat de l'home, concentrada al final de

la present edició, és la que lliga millor amb Viladot, sens dubte el poeta visual català més divers i alhora més europeu. Si guip per la recerca de l'home,

sigui pels recursos visuals, podem establir estrets lligams entre els *Anticodis* i l'obra de Viladot dels 60 i principis dels 70. També podem trobar lligams amb Brossa, en peces com en les que aborda l'atzucac del llenguatge burocràtic sense perdre el somriure.

La versió dels *Anticodis* de Havel en català es convertirà segurament en una edició de referència, pel fet de ser l'única traducció de l'obra experimental de Havel, però sobretot perquè comença a fer entendre que la poesia visual no és un fet aïllat, marcat per les fronteres, sinó que les travessa i s'alimenta de tots els racons. No serveix, doncs, per defensar una cultura nacional, però sí per crear xarxes de discurs indomables. I Tabelaia Edicions ha fet un treball extraordinari i arriscat, amb una edició molt acurada i també útil, emmarcat en una línia editorial, entre l'art i la literatura, impecable i que deixarà una empremta del tot justificada.

Václav Havel,
Anticodis/Antikody. Traducció i pròleg de Monika Zgustova.
TABELARIA EDICIONS.
Barberà del Vallès, 2003.